

Můj strýc (přesněji prastrýc) Vavřinec byl sedlák z podhůří Orlických Hor. Nebyl žádným hrdinou z čítanek, ale jeho příhody z I. světové války, tradované rodinnou historií, dobře ukazují vztah obyčejného českého vojáka k válce i k Rakousku.

Již za „aktivu“ byl strýc dobrým vojákem, získal střelecké šňůry (odznak vzorného střelce) a během války to dotáhl až na četaře (cuksfíru). Žádný div – německy a dobrému psaní se naučil ve vesnické škole a zorganizovat kopání zákopu nebo výdej večeře bylo ve srovnání se řízením žní na statku maličkostí.

Narukoval hned v první výzvě do Vysokého Mýta. Pušky dostali hned, ale na uniformy museli týden čekat. Ještě dnes existuje fotografie, jak v civilu a v klobouku střílí na střelnici. Ale pak odjel jeho pluk na ruskou frontu, kde strávil tři roky, během nichž se mu podařilo dokonce upadnout do německého zajetí.

Jednoho dne odešel četař Vavřinec se dvěma muži do týlu fasovat přiděl cigaret pro rotu. Možná, že tušil, že se něco semele a chtěl být raději pryč. Cigarety vyfasovali, uložili do ruksaků a dali se na zpáteční cestu. V tom dělostřelba, rány z pušek granáty, řev. Ihned skočili do nejbližší jámy a přitiskli nosy k zemi. Když vše trochu utichlo, opatrně vykukli a viděli přicházet vojáky v nějakých cizích uniformách. „Je to dobré, Rusové zaútočili a my jsme již za jejich frontou, vzdáme se a máme po válce,“ a lezli z jámy s rukama nahoře a beze zbraně.

Byl to ošklivý omyl. Rusové skutečně zaútočili a Rakušané ustoupili, ale na jejich místo nastoupila německá jednotka, která ruský útok odrazila. Vavřinec a jeho dva vojáci upadli do německého zajetí. Německý feldvébl, velitel hlídky bylo ostrý jako břitva: „Zbabělost, zrada, válečný soud, zastřelit!“ zaznělo z jeho úst. A když zjistil, že v tlumocích mají rakouské cigarety, chtěl je zabrat. To se ale ozval Vavřinec: „Povedete nás k vašemu veliteli a ten nás bude soudit, my mu však ohlásíme, kolik cigaret neseme a bude-li nějaká chybět, je to na vás. Ale dávám lepší návrh. Vy si vezmete všechny cigarety a nás hned pustíte.“

Když to Vavřinec vyprávěl, podotkl, že rakouské cigarety byly tak dobré, že Němci na tuto nabídku přistoupili a cigarety jim zachránily život. Jak vysvětlili u roty, že se vrací bez cigaret nevíme, ale faktem je, že vše prošlo bez následků. Až před koncem války, když prababička zjistila, že je třeba podmazat vajíčky a máslem poddůstojníka na okresním vojenském velitelství, byl strýc z fronty po třech letech jako hospodář na statku vyreklamován.

Po válce se strýce ptali: „A střílel jsi někdy?“

„Ano jednou, to jsme pochodovali po kraji lesa a v tom se naproti objevili kozáci na koních. Leutnant velel zalehnout a střílet. A protože byl zrovna za mnou, nezbylo mi, než střílet.“

Samozřejmě jsem střílel do vzduchu, přece nezastřelím nějakého Rusa, nebo snad jeho koně.“
A.S.

Válčení strýce Karla

Strýc Karel byl kladenský rošťák, při jehož výchově spotřeboval dědeček dosti pásků. Jako malý kluk se honil po dědečkově klempířské dílně, upadl a rozřízl si nohu o plech. Nic nebezpečného, doktor ránu sešil a dědeček přidal něco řemenem – takový zbytečný výdaj za

doktora. Rána dobře srostla a strýci nikdy nevadila, odpovídalo však úrovni tehdejší medicíny, že zanechala velikou, nápadnou jizvu.

Strýc začal studovat stavební průmyslovku a vypukla světová válka. Když dokončil třetí ročník, vzpomenu si na něho císař pán a musel narukovat. Absolvoval školu jednorozhodných dobrovolníků u útvaru a čekal na zařazení do marškumpačky na frontu. V tom četli v rozkaze: „Nechť se přihlásí, kdo umí srbsky a německy.“ Tuše ulejárnu, Karel se přihlásil. Odveleli ho do Srbska jako tlumočnicka k soudu. Po prvním zasedání soudu, kde tlumočil, si ho zavolal soudní auditor a česky mu řekl: „Že neumíte srbsky se celkem předpokládalo a moc to nevadí, ale vy neumíte ani německy a to vadí.“

A tak se Kódl vrátil do posádky, ale marškumpačka již odešla. Podruhé hledali někoho, kdo umí lyžovat, aby vedl v Tatrách vojenský lyžařský kurz. Kódl neměl v životě lyže na nohou – kde také kolem Kladna lyžovat, přesto se přihlásil. Kurzu velel tak, že mezi vojáky vybral toho, kdo uměl nejlépe lyžovat a ten ostatní učil. A všichni užívali klidu Tater a pohostinnosti místní hospody. Až do okamžiku, kdy přijela náhlá inspekce a našla v poledne kurz, vyspávající včerejší flám. Tak se Kódl musel vrátit do posádky. Ale další marškumpačka odešla.

Naposledy již neunikl, byl zařazen a pochodoval s ostatními vojáky na přehlídce před nástupem do vagonů. A v tom před tribunou s velitelem strýc padl. Byl odnesen sanitou a celá kasárna se zvědavostí čekala, jaký trik si to vymyslel. Strýc se do smrti dušoval, že ho opravdu chytila úplavice (nebo podobná nemoc) a že byl pak řádně vyléčen v nemocnici. Ale dále nic nepomohlo, strýc byl povýšen na kadeta a na frontu musel. Vyprávěl, že zaujali pozici u jakési Strumilowky (?) a Rusové zaútočili. Schoulili se do děr a když Rusové přešli, vzdali se s mírnou radostí, že mají válku za sebou.

Ruské zajetí nebylo těžké, Kódl pracoval někde na statku a zůstaly nejasné pověsti o jakési krásné báryšni. Dědeček si však stěžoval, na kolik peněz ho přišly balíčky, posílané Kódlu prostřednictvím Červeného kříže. Ale přišel Brest-Litevský mír a Kódl byl vrácen do Rakouska. Rakouský důstojník se nemohl nechat jen tak zajmout. Proto byl Kódl předveden před komisi, aby vysvětlil své zajetí: „Bylo to u Strumilowky (to jediné byla ověřitelná pravda), zaujali jsme postavení, rozdělil jsem mužstvo tak, abychom útočníky dostali do křížové palby. Sám jsem byl u kulometu. Přišel útok, stříleli jsme, Rusové padali, ale další a další útočili až se zahřál kulomet. Vyměnili jsme hlaveň, Rusové stále útočili, když došla munice do kulometu, nechal jsem střílet salvami z pušek. Když došlo střelivo, velel jsem nasadit bodáky, v tom Rusové kolem mně, střílel jsem z pistole, když jsem vystřílel všechny zásobníky, tasil jsem šavli. V tom proti mně Rus jako hora, kozák se šavlí. První úder jsem odrazil, dalším mi Rus zlomil šavli a jeho rána se svezla na moji nohu a já jsem padl, omdlel a více si nepamatuji. Podívejte se, jaké zranění mi způsobil!“ a povytáhl nohavici. Komise uviděla velkou jizvu, kterou si kdysi způsobil jako kluk v dědečkově dílně. Takovému důkazu nebylo možno neuvěřit, a tak byl strýc pochválen, dostal malou stříbrnou medaili za statečnost, byl povýšen a hlavně dostal měsíc dovolené.

Strýc Karel nebyl čítankovým hrdinou, byl to šikovný městský kluk, který se podobně jako tisíce jeho současníků snažil projít válkou pokud možno bez úhony. Rakousko i s císařem pánem mu mohlo být ukradené.

A.S.